

maždeným dôstojníkom ústne povedal. Poveril som Pulanicha a Dúbravca, aby podali ďalšie vysvetlenia a starali sa o prevádzanie. Medzitým minister Medrický sa objavil tiež na MNO, z čoho som videl, že Tiso ma dáva stopovať. Medrickému som sa nejako stratil, vybehol som inými dvermi, sadol som sám do auta a dal som sa odviezť k delostreleckým kasáňam, kde už dávno stálo moje auto pripravené s civilnými šatami. Presadol som do svojho auta a po vedľajších cestách a zastávkach v sobotu dňa 2. septembra som sa dostal do Banskej Bystrice.

Po nejakom čase som tam bol zaistený a dňa 13. septembra spolu s Turancom ma odviezli do Moskvy.

Iné udať neviem.

Po hlasitom diktovaní schválené a podpísané.

F. Čatloš

Zápisnica skončená a podpísaná.

Obžalobca pri NS:

Zapisovateľka:

dr. Michal Gerö

J. Fortunová

AMS Praha. Nár. súd Bratislava. OnĽud. 6/46, Tiso a spol., zv. 6. Originál zápisnice. Strojopis, originál.

592

1947, januára 23. Norimberk. — Časť zápisnice, ktorú spísal s G. Bergerom na americkom vojenskom súde zástupca obžaloby pri Národnom súde v Bratislave. Obsahuje odpovede na otázky týkajúce sa slovenských udalostí z čias, keď bol Berger hlavným veliteľom na Slovensku.

[...]¹

Jedného večera koncom augusta mi telefonoval generálporučík Fegelein, aby som bol v pohotovosti, lebo v noci ma telefonicky poveria ťažkou úlohou. Potom som čakal až do 11. hod. večer vo svojom úrade. Keďže som bol veľmi unavený, odišiel som domov. Ráno okolo druhej hodiny mi telefonoval Himmler. Oznámil mi, že na Slovensku vypuklo vojenské povstanie a ja sa mám ihneď odobrať na Slovensko ako nemecký generál. O 5. hod. ráno bude pre mňa pripravené lietadlo na stackenskom letisku. Potom som sa ho pýtal na čisto vojenské veci, na počet povstalcov, na to, koľko nemeckých síl je k dispozícii, kedy a aké opatrenia urobila armádna skupina na východnom Slovensku, proste všetko, na čo sa vojak v takom prípade pýta. Himmler mi na tieto otázky nevedel odpovedať, oznámil mi len, že veliteľovi bezpečnostnej polície v Prahe dr. Weinmannovi dal príkaz, aby obstaral potrebné informácie a aby ma s nimi oboznámil, keď prídem do Viedne. Viac som o celej situácii nepočul. Mal som dojem, že ani Himmler nemá prehľad. Zavolať som svojho pobočníka, stotníka zbraní SS Blessaua a ten konštatoval, že pre mňa nie je pripravené nijaké lietadlo. Stacken je vojenské letisko na ceste do Hamburgu. Lietadlo som nedostal a okolo 7. hod. som odcestoval autom do Viedne. Nevedeli sme, ani ja, ani nik iný z môjho hlavného úradu, čo sa deje na Slovensku. Musím povedať, že som bol pekelné prekvapený. Do

¹ Na prvých troch stránkach zápisnice uvádza G. Berger niektoré životopisné údaje a čiastkové podrobnosti zo styku so Slovenskom v rokoch vojny až do konca augusta 1944, keď bol ako generál zbraní SS a šéf SS Hauptamtu poslaný potlačiť povstanie.

Viedne som prišiel až večer. Obedovali sme v Prahe. V Jihlave som nakrátko navštívil známeho a potom som cestoval do Viedne. V Prahe som len obedoval, nenavštívil som nijaký úrad. So mnou cestoval môj pobočník Blessau. V ďalšom voze boli štyria muži z môjho úradu. Hauptsturmführer Eppenauer bol v mojej služobni vo Viedni. Otto bol mojím šéfom správy Hlavného úradu SS a do Bratislavy prišiel neskôr. Môj lekár dr. Berndt prišiel tiež neskôr do Bratislavy. Do Bratislavy cestoval so mnou hauptsturmführer Epenauer, môj pobočník, a v druhom voze ordonanci. Keď som prišiel do Bratislavy, bola už tma. Ak sa nemýlim, Nageler bol vo Viedni a cestoval pred nami, alebo šiel pred nami voz náhradného veliteľstva, aby nás zaviedol na miesto, kde bol Nagelerov úrad. Šiel som najprv k Nagelerovi, lebo som sa musel oboznámiť s tým, čo sa vlastne stalo. Vo Viedni som sa s tým neoboznámil. Nemali prehľad o veci. Ja sám som sa na celú záležitosť nedíval nijako vážne, aspoň vtedy ešte nie. Len keď som prechádzal cez most a tamojšia stráž prísne zamierila na náš voz, vtedy som spozoroval, že ide o vážnu vec. Vtedy som zbadal, že situácia je oveľa napätejšia a vážnejšia, ako som si myslel.

Veliteľ bezpečnostnej polície v Československu² Weinmann prišiel do Nagelerovho úradu a oboznámil ma so situáciou. To, čo vedel Nageler, bolo bezvýznamné.

Výsluch Gottloba Bergera 23. januára 1947 (pokračovanie)

Zpravodajca súdu: dr. Willy Kratzsch

F:³ Zavolali ste si Ludina?⁴

A: Nie, nemal som na to ani príčinu ani právo.

F: Ako vedel Ludin, že ste tam?

A: Neviem, či mu netelefonoval Nageler.

F: Kedy prišiel Ludin?

A: Večer už do úradu neprišiel.

F: Večer už neprišiel! On mi povedal, že prišiel pol hodiny po vás.

A: Tak sa už dobre nepamätá.

F: Koho ste prijali?

A: Bol u mňa Weinmann a ešte niekoľkí dôstojníci z Hlavného úradu ríšskej bezpečnosti.

F: S inými Slováckmi a Nemcami ste vôbec nehovorili?

A: So Slováckmi celkom iste nie. Ani s Kubalom. Toho som videl až na druhý deň.

F: Prvý večer ste hovorili len s Ludinomi?

A: Nespomínam si.

F: S Hubickým?

A: Tiež na druhý deň.

F: Kedy ste šli spať?

A: Spať som trochu na zemi, do postele som si neľahol.

F: Nie na pohovke?

A: Nebola tam nijaká.

F: U Nagelera?

A: Nebol som u Nagelera. Bola to celkom malá izba.

F: Prečo ste nešli do hotela?

A: Nebolo to bezpečné.

F: Mali ste predsa ordonancov?

A: Keď vypukne skutočné povstanie, štyria ordonanci nič nezmôžu.

² Berger používa v celej výpovedi názov Československo pre územie protektorátu Čechy a Morava.

³ F (Frage) — otázka; A (Antwort) — odpoveď.

⁴ Odporúčame porovnať Bergerovu výpoveď s údajmi v zápisnici spísanej s Ludinom (dokument čís. 588 z 10. 8. 1946). Ako uvidíme ďalej, Berger trpel vlastnosťou typickou pre všetkých po vojne vypočúvaných nacistov — „stratou pamäti“.

F: Vzbudzovala Bratislava dojem, že hrozí povstanie?

A: Áno.

F: Čo ste videli?

A: Keď hrozí povstanie alebo revolúcia, je tu istá nálada. Každý člen polície mal okrem svojej pištole aj pušku a policajná strážnica, pri ktorej sme prechádzali, bola zabarikádovaná, obkolesená ostnatým drôtom, v obkloch boli vrecia s pieskom a guľomety. To nebudilo dojem pokoja.

F: Čo vám povedal Weinmann a tí vyšší dôstojníci? Ako vás informovali?

A: Informovali ma v tom zmysle, že povstanie je veľmi vážna záležitosť, že povstalci ovládajú priestor stredného Slovenska, teda Zvolen, Banskú Bystricu, že Banská Bystrica je určite a Turč. Sv. Martin pravdepodobne v rukách povstalcov, že veľká elektráreň a bane v Handlovej sú v rukách povstalcov, že Slovenská banka a tlačiareň bankoviek je v rukách povstalcov. To je asi najdôležitejšie z politických udalostí.

O vojenských ma informovali v tom zmysle, že bratislavská posádka je celkom nespoľahlivá, rovnako aj posádka v Nitre, že posádky severovýchodne od Bratislavy pôjdu asi s povstalcami, čiastočne už odtiahli a že predbežne treba rátať s tým, že povstalci majú 15 000 až 20 000 ľudí.

F: To ste vedeli od Weinmanna?

A: Áno.

F: Nageler vás neinformoval?

A: Možno aj on niečo povedal. No pre mňa to nebolo smerodajné. Veľa som mu zazlieval: k takému povstaniu nemôže dôjsť zo dňa na deň. To sa pripravuje a musí mať svoje príčiny. Mohol mať dosť času vypátrať príčiny a nepripustiť, aby došlo k povstaniu. Veď to bola úloha týchto ľudí.

F: Čo ste počuli o ľuďoch, ktorí povstanie vyvolali? Aké to boli prúdy a aký zmysel malo mať povstanie?

A: O tom nemôžem povedať vôbec nič.

F: Hovorte najprv o osobách.

A: Iste sa uvádzali aj mená. Ale keď človek predtým nepozná mená a osoby, tak si ich nepamätá.

F: Povedali vám, že Tiso bol v povstaní?

A: To som nevedel.

F: Nepovedali vám, že aj Tiso je v povstaní?

A: Nie, to predsa nebolo dosť dobre možné.

F: Potom vám neskôr niečo prečítam. Nebolo to azda taktické tvrdenie, že vláda o tom nie je informovaná? Boli menované osoby?

A: Menovali mi ľudí, ktorí s povstaním vedome spolupracovali. Ale už si ich nepamätám, Tiso a Čatloš medzi nimi neboli. Na jedného si spomínam, ale nie na meno.

F: Karvaš?

A: To nebolo neznáme meno. Bol to náčelník Čatlošovho štábu.

F: Golian, to bol povstalecký generál.

A: Nie, myslím, že sa volal ináč. On dal pokyn k povstaniu a na ceste do Ruska ho zastrelili.

F: Ale on žije, nezastrelili ho.

A: Tak ma teda oklamali.

F: Poznáte Turanca? Viete, akú mal Turanec funkciu?

A: Nie. Nemal som prehľad o jednotlivých generáloch a dôstojníkoch.

F: Potom ste šli spať. A s kým ste sa zišli na druhý deň ráno?

A: Ráno som dostal nové, veľmi znepokojujúce zprávy.

F: Od koho?

A: To už neviem. Možno ich priniesol Nageler. Hromadilo sa to. Prichádzalo nielen veľa ľudí, ale aj listov, lístkov, dopisníc, telefonátov. Všetko dostalo spád.

F: Hovorili ste s Ludinom a Hubickým?

A: To neviem presne. To nerozhoduje. Najprv som bol u Ludina.

F: Vy ste boli u Ludina?

A: Neviem povedať, či som šiel ja k Ludinovi, alebo či Ludin prišiel ku mne.

F: Ludin prišiel k vám. Dali ste si ho zavolať.

A: To neviem. Nemohol som rozkazovať vyslancovi. Pravdepodobne prišiel sám, pretože sa mu zakrútila hlava.

F: To je pravda.

A: Rozhodne bolo medzi tými zprávami, že piešťanská posádka je preč a že sa spojila s posádkou druhého mesta — neskôr sa tam nablízku bojovalo, boli tam nové jazdecké kasárne — že táto bojová skupina, v ktorej bolo vyše 2000 pešakov a 3 batérie (s najnovšími zbraňami, s Iahkými poľnými húfnicami 10,5 centimetra), je zatiaľ ešte tam, ale pravdepodobne pôjde do Turčianskeho Svätého Martina. Druhá zpráva bola, že zatiaľ môžem mať k dispozícii len veľmi obmedzené sily.

F: Od koho ste dostali tú zprávu?

A: Došiel rádiogram.

F: Od Himmlera?

A: Alebo od Himmlera alebo od veliteľa zbraní SS v Československu, bol ním gróf Pückler. Zpráva uvádzala, že Frank odmietol poslať väčšie jednotky, že mám k dispozícii len ročníky dôstojníckej a poddôstojníckej školy, ktoré boli v Československu v počte 2800 mužov, 4 prieskumové obrnené vozy, 9 pechotných diel a jednu ťažkú batériu, že sa predovšetkým musím pokúsiť — to bol rozkaz zhora — udržať zatiaľ za každých okolností Bratislavu.

F: Keď ste prišli, v Bratislave predsa už boli nemecké sily?

A: Len zemebrana. Bojové sily v Bratislave neboli.

F: Len v ochrannom pásme.

A: Tie mi neboli k dispozícii a nevedel som, koľko ich je. Nemyslím, že tam boli väčšie sily.

F: Slovensko bolo samostatným štátom. Kto oprávnil Nemcov, aby vpochodovali na Slovensko?

A: To, prirodzene, neviem. Neviem, či si ich vyžiadali. Neviem, či si mňa vyžiadali. To nemôžem povedať.

F: Nevedeli ste, či bolo vojsko vyžiadané?

A: To neviem.

F: Žiadal dr. Tiso nemeckú pomoc?

A: To musí vedieť vyslanec. To som ja nesprostredkoval.

F: Aké ste mali politické úlohy?

A: Politické som nemal nijaké.

F: Nie?

A: Nie.

F: Veď ste povedali Ludinovi, že máte plnú moc potlačiť povstanie.

A: Mal som plnú moc generála vykonať všetko na potlačenie povstania. Himmler povedal: jediné, čo máte, je plná moc generála. Povedal som mu: „To nepomôže, keď má človek plnú moc generála a nemá nijaké sily.“

F: Kedy ste šli k dr. Tisovi?

A: O 11. hodine.

F: S Ludinom?

A: Áno.

F: Čo vám rozprával Ludin?

A: Ludin sa na situáciu neďal tak vážne, ako som si ja myslel, že sa na ňu treba dívať.

F: Čo ste povedali Ludinovi? Aký bol váš vzťah k vyslanectvu?

A: Povedal by som, že som o tom neuvažoval.⁵ Predstavte si seba v mojej si-

⁵ V zápisnici z pojednávania v procese Tiso a spol. je pasáž, ktorá usvedčuje Bergera z toho,

tuácii. Prídem do Bratislavy a nečakajú ma nijaké dobré zprávy. Podľa ďalšieho hlásenia jednotky, ktoré začali pochodovať z Československa, nemali doraziť na poľudnie o 12. hodine, ale až večer o 8. hodine. Stojím sám s práporom zemebrany. Nevie, kto je za Nemcov a kto proti nim. Našiel som celý rad štábnych dôstojníkov, ktorí nerozoznali pušku od dela a chceli len dobre jesť a piť. Vtedy sa človek stará len o vojenské veci.

F: O 11. hodine ste šli k Tisovi?

A: Áno.

F: Čo ste povedali, načo ste prišli?

A: Povedal som, že som prišiel z Berlína ako nemecký generál, aby som potlačil povstanie. A čo sa v podobných prípadoch hovorí.

F: Čo vám odpovedal?

A: Bol priateľský, zdvorilý, milý. No ako už diplomati bývajú.

F: Čo povedal? Splňte dobre svoju úlohu? Hovorili ste o spolupráci so slovenskou vládou? Dohodli ste sa na nejakej úprave? Museli ste predsa vedieť, akú úlohu má vláda a aké práva máte vy ako nemecký generál?

A: Neobjasnilo sa ani len moje vojenské postavenie.

F: Dohodli ste sa o zmene vo vláde?

A: Počul som, že dôjde k zmene vlády. To nevyšlo odo mňa. Nebolo mi to vôbec príjemné. Povedal som: „Načo ešte väčší rozruch?“

F: Tešil sa predsa, že ste prišli? Bolo Tisovi nepríjemné, že ste prišli s takou úlohou?

A: Nie, nemal som taký dojem. Mal som dojem, že mu nie je nepríjemné, že sa veci vyjasnia. Ale nepoznal som Tisu predtým, nikdy som ho nevidel. Mohol to byť klamný dojem.

F: Dostali ste z Berlína informáciu ohľadom Tisu?

A: A od koho?

F: Od Himmlera?

A: Kdeže. Himmler mi nič nepovedal. Poslali ma neznalého do krajiny. A teraz hľad, aby si prerazil. Myslím, že tí v Berlíne sami nič nevedeli.

F: Ako dlho ste boli u Tisu?

A: Asi 20 minút.

F: Kto tam bol okrem vás a Ludina?

A: Malý, chudý pán stredného veku, asi 35 až 36-ročný, ktorý bol predtým v predsieni.

F: Jeho tajomník?

A: Uviedol nás k nemu.

F: Murín?

A: Malý, s úzkou tvárou, tmavý.

F: Potom ste od Tisu odišli?

A: Vyšiel som z izby, naľavo bola veľká izba. Myslím, že to bola miestnosť, v ktorej stála Hlinkova busta. Bola tam lavica a aj niekoľko dôstojníkov.

že svoj pomer k Ludinovi mal veľmi dobre uvážený. Tiso dňa 17. 12. 1946 vypovedal: „Berger... sa mi predstavil tak ako zvláštny posol, poťažne zvláštny činiteľ vyslaný Hitlerom na Slovensko s tým, že od tohoto dňa jedine on zastupuje nemeckú ríšu na Slovensku. Nemecké vyslanectvo zostane síce tým, čím je ďalej, i misia, i generál, ale jedine on je oprávnený reprezentant nemeckej ríše na Slovensku.

Z tohoto som videl, že asi tieto dve inštitúcie, tieto dve fóra sú akosi vyradené, z čoho som usudzoval, že asi preto sú vyradené, že snád tie ich informácie alebo neskoršie prišli, alebo neboli dosť zovrubne podávané, že by boli mohli Nemci včiasšie zakročiť.

Tento pomer až potom sa zmenil, keď Berger bol odvolaný zo Slovenska a prišiel jeho nástupca generál Höfle.

Dr. Zabkay: Keď dochádzal k vám Ludin, v akej funkcii, resp. ako dochádzal?

Dr. Tiso: Predtým ako vyslanec. Keď Berger tam bol, prichádzal obyčajne v sprievode Bergeťa. Tak som videl, tak som badal, že Berger bol ten činiteľ, ktorý ho vzal so sebou. Samozrejme, že sa to verejne dosť krylo, ale toto prehlásenie je historickým faktom. (AMS Praha. Nár. súd Bratislava. Onľud 6/46, zv. XIII/1062.)

F: Nemeckých dôstojníkov?

A: Nie, slovenských dôstojníkov. Keď Ľudin prechádzal popri mne, povedal mi: „Toto je Čatloš.“

F: Nepredstavil vám ho?

A: Nie.

F: Predtým ste ho nevideli?

A: Nepoznal som ho.

F: Potom ste šli domov?

A: Potom som šiel domov a poobhliadal som sa po svojich vojakoch.

F: Prečo?

A: Musel som si ujasniť, či mám k dispozícii nejaké bojové sily.

F: Mali ste poradu s Hubickým a Ľudinom?

A: S Hubickým.

F: A ako ste prišli na nápad odzbrojiť bratislavskú posádku?

A: To bola súhra viacerých momentov. Nebola vôbec ujasnená ani otázka služobného zaradenia. Nebol tu nijaký rozkaz o tom, že mi je Hubickí podriadený. Všetko bolo také neisté, také kolísavé.

F: Čo ste ešte robili predpoludním?

A: Ťažko povedať.

F: Kedy k vám prišiel na poradu Kubala a tí traja Slováci s Nagelerom?

A: To vám už neviem povedať, či prišli prvý deň alebo neskôršie. Nehnevajte sa, ale to nebolo dôležité.

F: O čom ste hovorili s tými Slovákmi, s tými gardistickými vodcami?

A: Myslím, že sme sa dohodli na ozbrojení Hlinkovej gardy.

F: Žiadali ste, aby sa Kubala stal šéfom bezpečnosti?

A: To bolo až neskôršie. To som nežiadal ja, ale na tom nástojila druhá strana. Ja som sa nezamiešal do zmeny vo vláde.

F: Vy ste nežiadali prezidenta, aby sa Kubala stal šéfom bezpečnosti?

A: Prezident mi neskôršie povedal — neskôr som k nemu išiel a oboznámil som ho s tým, čo sa stalo, a povedal som mu, že sa trvá na tom, aby sa Kubala stal šéfom bezpečnosti. Ale prenechal som to jemu. Veď sa ním ani nestal. Mám na myslí, že keby som si to bol chcel vynútiť, tak by bolo bývalo úplne v mojej moci.

F: Stal sa ním neskôr. Najprv hlavným veliteľom Hlinkovej gardy a potom šéfom bezpečnosti.

A: Chcel sa stať niečím celkom iným.

F: Chcel byť niečím viac.

A: Išlo o ministra vnútra. Keby som bol povedal Tisovi, že pokladám za dobré, za absolútne potrebné, aby sa stal Kubala ministrom vnútra, bol by sa ním — podľa môjho názoru — aj stal. To som nechcel, pretože medzičasom som spozoroval, že hlbšie príčiny povstania sú v niečom inom. Ozbrojenou mocou sme ni-jako nemohli zlomiť povstanie, pretože sme boli v každom ohľade číselne prislabí. Podľa môjho názoru sa povstanie zrútilo len následkom mimoriadnych opatrení, ktoré sme urobili.

F: Následkom akých opatrení?

A: Čisto sociálnych. Po prvé, Ľudia, ktorí pracovali v Bratislave v nemeckých závodoch, dostali ihneď vyššie mzdy. Po druhé, vynútil som si, aby sa ceny potravín nezvýšili, aby Ľudia mali čo jesť. Po tretie, dovtedy som nevedel, že slovenskí dôstojníci, poddôstojníci a mužstvo majú celkom iné platové podmienky ako nemecká armáda a vojenské komisie. Bola to nesmierna krivda. A prisľúbili mi, že sa to zmení.

F: Tým ste chceli zamedziť povstanie?

A: Všetky tieto sociálne opatrenia prispeli k tomu, že v Bratislave povstanie nevy puklo.

F: Bolo by sa povstanie rozšírilo, keby ste to neboli urobili?

A: Nebolo v mojej moci niečo na tom zmeniť.

F: A iné opatrenia ste neurobili?

A: S vojakmi, ktorých nebolo ani 3000 — 2800, sme zaútočili najprv po mesto — ako sa len volá? Tí prišli z Bratislavy. Tu bolo prvých deväť mŕtvych. Zaútočili na severovýchod, smerom na to mesto, kde boli nové delostrelecké kasárne, asi 80 kilometrov. A potom začali vojenské opatrenia.

F: Pred týmito vojenskými opatreniami ste žiadali, aby bola slovenská armáda odzbrojená?

A: Nie, rozkaz na odzbrojenie slovenskej armády tu bol už dávno predtým. Prišiel od Keitela.

F: A kto hlásil tento rozkaz Tisovi?

A: Ja rozhodne nie. Lebo potom bola porada u Hubického, o ktorej viem, ja osobne som tam nebol. Bolo to asi prvý večer, čo som bol v Bratislave. Večer toho istého dňa, čo som bol na návšteve u Tisu, v ten večer odišiel Čatloš. Iste to s tým súviselo. A potom tu bol ešte ďalší rozkaz, o ktorom som tiež nič nevedel. Rozkaz, podľa ktorého mal byť zatknutý Čatloš.

F: Kto ho mal zatknúť?

A: Nemci.

F: Od koho prišiel rozkaz?

A: Rozhodne zhora, ale nie odo mňa.

F: Celkom hlúpy nie som. Už som vypočúval veľmi mnohých ľudí. Ale vy mi hráte divadlo. Musíte si trochu rozmyslieť, čo vravíte. Veď sám neveríte, že je to všetko pravda, čo hovoríte. Poviem vám otvorene, že vám neverím. A teraz mi povedzte pravdu. Ostatní vravia niečo stopercentne iné.

Vravíte, že vy ste nevydali rozkaz, aby zatkli Čatloša?

A: Jednoducho preto, že som o tom ešte nevedel. Vznikli z toho mrzutosti, ostré ďalekopisy od Adolfa Hitlera, že ja som zodpovedný za to, že Čatloš utiekol. Ja som nemal ani poňatia o tom, že Čatloš má byť zatknutý. Potom by sa to predsa urobilo celkom ináč.

F: Nepovedali ste Ludinovi: Čatloša musím zatknúť?

A: Nie, inak by som mu to povedal hneď.

F: Kedy prišiel rozkaz?

A: O tom som vôbec nevedel. Na druhý deň bol Čatloš preč. Vtedy bola dohodnutá porada Hubického s Čatlošom. — Nie. Stop. Moment. — Bolo to ináč. Na poludnie bol u mňa nejaký iný generál, slovenský generál.

F: Malár?

A: Široký, plná tvár, niečo nadpriemernej výšky.

F: O čom s vami hovoril?

A: To neviem. Potom bol u mňa Hubicki. Dohodli sme sa, že v rozhovore budeme pokračovať alebo hneď alebo večer u Hubického.

F: Čo bolo predmetom vašej porady?

A: To neviem presne.

F: Viete, kto tam bol, ako vyzeral, a to nechcete vedieť? Hovorili ste o poštových známkach?

A: Mne šlo predovšetkým o vojakov. Odkiaľ zoženiem vojakov.

F: Bol to slovenský generál a vy musíte predsa vedieť, či s vami spolupracoval alebo nie.

A: Povedal vopred, že nemá ani poňatia, aké stanovisko zaujmú jednotlivci. To bude závisieť od jednotlivých dôstojníkov v posádkach.

F: Ako došlo k odzbrojeniu slovenskej posádky? Povedali ste, že to bol Keitelov rozkaz?

A: Určite. Ja som nedostal rozkaz k odzbrojeniu slovenskej armády. Teda rozkaz tu už musel byť skôr, pred mojím príchodom. Mne to nik nepovedal. Ja som viedol svojich ľudí. Prišiel som do celkom nepripravenej situácie. Rozkaz museli vydať už predtým. Rád by som vám povedal toto: Keby som mal o veci predtým

tušenie, dalo by sa to určite urobiť ináč, nemuseli by sa odzbrojiť posádky. Pri odzbrojovaní prešiel celý rad posádok k povstalcom.

F: Posudzovali ste to ako politickú chybu.

A: Ja by som to neurobil. Ja by som si tých ľudí obzrel. Okolo Bratislavy nebol ešte nik otvorený v povstaní. Bolo sa treba tých ľudí spýtať: „Čo chcete?“

F: Nepovedal Tiso, že zavolať nemecké jednotky na pomoc?

A: Nie, na to by som si naozaj nemohol spomenúť.

F: Ako sa zachovali prichádzajúce nemecké jednotky? Priateľsky, či ako dobyvatelia? Veď tu bola ešte vláda.

A: Ja som sa pokladal vyslovene za priateľa slovenskej vlády.

F: Tak vás aj prijali?

A: Áno, prirodzene. To vidíte už aj podľa toho, že som šiel k Tisovi a že som ho vždy obzeral s tým, čo sa deje. Že som povedal, taká je situácia. Neskôr som osobne dostával zo slovenskej strany — neviem od koho — zprávy priamo z povstaleckého územia, takže som presne vedel, čo sa tam deje.

F: Zo slovenskej strany?

A: Áno.

F: Kto vydal rozkaz zaistiť Karvaša?

A: Kto je to?

F: Riaditeľ Národnej banky.

A: Rozkaz prišiel zhora.

F: Od koho?

A: Od Keitela alebo Himmlera.

F: Ako ste prišli na to, že je v spojení s povstaním?

A: To neviem. Iste kvôli peňažným záležitostiam. Išlo o prezidenta národnej banky. Do Turč. Sv. Martina dal dopraviť tlačiareň na bankovky, papierové peniaze a všetky strieborné mince v hodnote 5 miliónov korún.

F: To sa tam už vedelo? Himmler o tom vedel?

A: To sa nestalo v prvých dňoch.

F: Karvaša zaistili v sobotu, druhého.

A: Nebol predsa vôbec zaistený. Šiel na švajčiarske vyslanectvo. Nezatkli ho.

F: Karvaša zaistili. Bol v Nemecku. Prezident národnej banky sa dostal na Hlavný úrad ríšskej bezpečnosti a do koncentračného tábora.

Kto zatkol Karvaša?

A: Ja som ho nezatkol.

F: Tak ho potom musel zatknúť Ludin?

A: Tak ho zatkol vyšší veliteľ ríšskej bezpečnosti.

F: Vy ste nemali nijaký rozkaz, aby ste ho zatkli?

A: Nie.

F: Nepovedali ste Ludinovi: Musím Karvaša zatknúť?

A: Nie, taký rozkaz som nedostal. Určite ho dostal Witiska.⁶

F: Prišli aj iné zatýkacie rozkazy?

A: Nemôžem povedať, či to boli rozkazy osobne od Keitela, Himmlera alebo osobne Hitlera. Viaceré podpísal Fegelein.

F: Okrem vás musel ešte niekto informovať ľudí v Hlavnom stane.

A: Áno, určite.

F: Kto ich mohol informovať o Slovensku?

A: Hlavnému stanu podávalo zprávy vlastným telefónnym a rádiovým spojením vyslanectvo. Hlavnému stanu podával zprávy vlastným rádiovým a telefónnym spojením Hlavný úrad ríšskej bezpečnosti. A dôležité veci šli priamo do Hlavného stanu a preberal ich Fegelein. Kópia šla na Hlavný úrad ríšskej bezpečnosti a Himmlerovi.

⁶ V origináli „Tiska“. Podobne sú skomolené takmer všetky mená, najmä slovenských činiteľov (Koval — Kubala, Karawasch — Karvaš a pod.).

F: Kto podával zprávy zo Slovenska, ak nie vy? Ludin?

A: Každý deň som hlásil Hlavnému stanu, aká je vojenská situácia.

F: Nepodávali ste zprávu o riaditeľovi národnej banky? Tam hore si to predsa nevymysleli?

A: Určite nie. Že tie veci previezol, to viem od veliteľa bezpečnostnej polície. Myslím, že nie od Ludina.

F: Intervenoval u vás Ludin, aby Karvaša nezatkli?

A: Nie.

F: Intervenoval u vás Tiso?

A: Nespomínam si. Ak prišiel rozkaz zhora, nemohol by som ho aj tak sám od seba zmeniť. Musíte uvážiť, že cez deň som bol vpredu. Väčšinu dní, pokiaľ to bolo treba. Keď som sa vrátil, bola tu kopa hlásení. Na také veci som nemal vôbec čas.

F: Mám ešte jednu otázku: Ktoré jednotky ste mali k dispozícii?

A: Zo Slovenska jednotku z náhradných oddielov, resp. z výcvikových ročníkov z Československa, ktoré prišli na Slovensko pod velením obersturmbannführera — nenapadá mi jeho meno. (Obersturmbannführer Kugel alebo Klatzer.)

F: Bola to divízia „Schill“?

A: Jednotka „Schill“.

F: Uechtritz?

A: To bol náčelník Hubického štábu. Bola to len táto jednotka. Spolu 2800 mužov.

F: Čo prišlo z druhej strany Dunaja, z Petržalky?

A: Okrem toho tu bola druhá jednotka, tú som nasadil východne od Nových Zámkov. Bola to zemebrana a čo som zohnal dokopy z navrátilcov a náhradných oddielov. Asi 400 až 500 mužov bez ťažkých zbraní s 8 mínometmi.

F: Odkiaľ prišli?

A: Sčasti z Berlína z výcvikovej jednotky poštovej obrany. Potom za pár dní prišlo 4 alebo 5 batérií zemebrany.

F: Odkiaľ?

A: Prišli z ríše, teda starší ľudia. A potom sa sformovala jedna divízia, divízia Tatra. Pozostávala z troch peších plukov, každý pluk mal dva prápory a jeden delostrelecký oddiel.

F: Odkiaľ prišli?

A: Jeden pluk z branného okruhu VIII, Vratislav. Jeden zosilnený peší pluk z branného okruhu IX, Hannover. Ďalší oddiel v období, kým som tam bol ja, ešte nebol; mal dôjsť z branného okruhu X alebo XI, z Hamburgu alebo Kasselu. A potom bola nasadená 4. jednotka, s ktorou som nemal nijaké osobné funkčné spojenie, tzv. detachment Schäffer.

F: Čo to bolo?

A: To neviem, boli to muži zo zbraní SS a z armády. Pochodovali z východu na západ do Ružomberka. Prichádzali od Dukelského priesmyku, pochodovali na západ a vyprostili Ružomberok.

F: A obidve sa mali stretnúť s divíziou Tatra?

A: Rozhodujúci bol Ružomberok. Celé Slovensko nebolo dôležité, len Ružomberok ako mesto.

F: Prečo?

A: Pretože do Ružomberka bola premiestnená celá výroba lafieta z ríše a v Ružomberku bolo uskladnených 982 hotových lafieta.

F: Kedy ich premiestnili?

A: To neviem. Prvého už to rozhodne bolo.

F: Kto to povedal?

A: Povedal mi to Hitler, keď ma vymenili. Celá výroba lafieta bola v Ružomberku a bolo tam 982 hotových lafieta. Predtým som to nevedel. Práve preto bola nasadená divízia Tatra hore na severe a detachment Schäffer, aby sa čo možno

1136 najrýchlejšie zmocnili Ružomberka a železničnej trate na Kostolany a aby zároveň odviezli zo Slovenska 60 000 detí.

F: Povedzte, prosím, vy ste predsa vydali výzvu, že všetci protektorátni príslušníci, ktorí prišli na Slovensko z protektorátneho územia, majú byť zastrelení? Pamätáte sa na to? Podpisali ste: podpísal Berger, generál. Kto žiadal, aby ste vydali taký rozkaz?

A: Bezpečnostná polícia, lebo tvrdila, že povstanie nerobí Slovensko, ale že ho vyvolali nespokojné československé živly, keď tam k povstaniu nedošlo. Veľmi ochotne som to podpísal, jednoducho preto, lebo som nechcel mať pri sebe 2. oddelenie Hlavného úradu rišskej bezpečnosti. Nechcel som mať pri sebe pohotovostné oddiely. Chcel som ostré rozkazy, aby Česi zostali na druhej strane.

F: Kolkí boli odsúdení?

A: U mňa ani jeden.

F: Prečo?

A: Nehlásili mi, že by niekoho chytili. Mal som zvláštneho sudcu. Tak nemohli nikoho len tak odstreliť.

F: Boli by ste podpísali rozsudok?

A: Mohol by som vám povedať, že teraz môžem povedať nie. Ale keď so mnou hovoríte, tak by som vám chcel odpovedať ako vojak, nedal by som ich odstreliť. Dúfam, že to budem môcť v svojom procese dokázať, že som to odmietol. Povstanie sa zrútilo aj preto, že som napriek daným rozkazom prepustil každého zajatca, len čo mal prácu. Povedal som im: zafarbite si nohavice, oblečte si iné. A potom som ich hneď prepustil. A môžem vám povedať, že ranených som sa ujal rovnako ako Nemcov. Neodišiel som z bojiska, kým neodviedli posledného.

F: Čo vás k tomu viedlo?

A: Považoval som slovenský národ za spojencov. Nechcel som mať pri sebe Čechov a Poliakov.

F: Čecha by ste boli zastrelili?

A: Bol by zmizol, ale nebol by býval zastrelený.

F: Kam?

A: Do vojenského zajateckého tábora.

F: Nepočuli ste o rozkaze, podľa ktorého to nie je armáda, ale banditi a partizáni?

A: Nie, ten rozkaz som ja nevydal.

F: Nepovedali ste: sú to banditi?

A: Nie.

F: Nikdy?

A: Nie.

F: Čo viete o odzbrojení posádok na východe?

A: O tom neviem, lebo na východe bola armádna skupina Heinrici. Vedel som, že tam bola odzbrojená jedna alebo dve divízie. Jedna z nich sa dala odzbrojiť a druhá ušla do hôr. Toto územie mi však nepodliehalo. Bolo to frontové územie.

F: Nijakých slovenských vojakov ste neposlali do Nemecka?

A: Nie. Nijakých slovenských vojakov som neposlal do Nemecka. Taký rozkaz som ani nevydal, ani som nikoho nepoveril, aby ho vydal.

F: Kto vydal ten rozkaz?

A: Ten museli vydať až po mne.

F: Viete o tom, že do Nemecka šli celé transporty?

A: Nie odo mňa.

F: Bratislavčanov poslali do Viedne prvý deň.

A: Tak za to musí byť zodpovedný Hubicki, nie ja.

F: Povedzte mi svoj názor na to, prečo došlo k rýchlemu pádu povstania?

A: Myslím, že to je normálne v prípade, že sa povstaniu odníme jeho základňa. Jednu príčinu by som vám povedal hneď: bola to nejednotnosť v samotnom povstaleckom tábore. Aspoň podľa hlásení, ktoré som dostal.

F: A treťou príčinou je to, že Nemci boli v presile.

A: Kým som tam bol ja, boli oni vo veľkej presile.

F: A napriek tomu ste bojovali?

A: Lebo som mal vynikajúcich ľudí.

F: Povedali ste, že ste mali náhradné prápory.

A: Prápory zemebrany⁷ nebojovali, len obsadzovali. Bojovala len skupina Schill, vedená obersturmbannführerom Koegelom. Často to bol len bluff. Ak sme dnes dosiahli nejakú čiaru, tak sa tam dali večer dva prápory zemebrany. Prišli na nákladných autách, previezli vojakov na iné miesto a tam ich nasadili.

F: Prečo vás odvolali z Československa?

A: To dodnes presne neviem. Neodvolali ma v dobrom. Pre vojaka to bolo veľmi zle — bez udania príčin.

F: Bol Himmler s vami spokojný? Odišli ste 18. septembra.

A: Muselo to byť skôr, okolo 14. alebo 15. To ozaj presne neviem.

F: Ako vás odvolali? Ďalekopisom?

A: Nie, zavolali ma, aby som osobne podal hlásenie. Bolo to toho dňa, keď bol naplánovaný útok na Kostofany. Kostofany boli mimoriadne dôležité, lebo som počul, že sú tam značné zásoby pohonných látok, ktorými sa zásobovala celá povstalecká armáda. To bol teda posledný cieľ. Všetko bolo pripravené a začali sme. Deň predtým som dostal ďalekopis, že mám prísť ihneď do hlavného stanu osobne podať zprávu. Potom som odletel. Prišiel som podať zprávu a musel som sa najprv zodpovedať za dve osobné veci. Najprv kvôli Čatlošovi, na to medzičasom zabudol...

F: U Himmlera?

A: Nie. Bolo to u Hitlera. Vtedy som prvý raz podával zprávu Hitlerovi. To druhé bola Keitelova sťažnosť. Veľmi brutálne som vraj odstránil všetkých tých štábných dôstojníkov, generálov a podobne, čo sa potulovali po Slovensku, aby naháňali strach. Za 24 hodín museli opustiť Slovensko. A kto ešte prišiel, tomu sme zabavili voz a musel spať utekať pešo. Bol z toho značný rozruch, lebo pri tom bolo päť generálov.

F: A ako ste sa ospravedlnili?

A: Povedal som, že pokladám za zločin — použil som tento výraz — keď ľudia chodia do najkrajších hotelov, usadia sa pri osvetlených oknách — veď na Slovensku nebolo zatemnenie — a napchávajú sa 4—5 chodmi, a vonku robotník zarobí 3 koruny 20 a pri zvýšených cenách potravín si môže len ťažko zaobstarať každodenný chlieb. Vysvetlil som, že takéto chovanie pokladám za zločin, a preto som týchto ľudí vyhodil.

F: Predtým ste povedali, že ste nemali nijakých vojakov. Teraz vravíte, že ste zabavovali vozy. Na to ste predsa vojakov potrebovali.

A: To všetko robili prápory zemebrany. Dva prápory zemebrany boli predsa v Bratislave.

F: Vydali ste rozkaz, že príslušníci nemeckej národnej skupiny budú aj takouto formou povolávaní?

A: Áno!

F: Čo vás k tomu viedlo?

A: Museli narukovať, pretože som nemal nikoho. A po výcviku mali vykonávať bezpečnostnú službu spolu s prápormi zemebrany.

F: Hovorte teraz ďalej o rozhovore u Hitlera.

A: Počas tohto rozhovoru mi bolo oznámené, že na druhý deň mám letieť na späť a odovzdať svoje záležitosti.

F: Komu?

A: Höflemu.

F: Vo vodcovom hlavnom stane ste neboli spolu s Höflem?

⁷ V orig.: Landeschützen-Bataillone. Boli to zrejme jednotky heimatschutzu, organizované nem. menšinou na Slovensku.

A: Nie.

F: On vraví, že ste sa tam stretli.⁸

A: Áno, raz predtým.

F: Kedy?

A: Nevieťm presne povedať, či to bolo roku 1943 alebo 1944.

F: Nie, v tomto čase. Neboli ste spolu s Höflem po 1. septembri?

A: Nie, to sa musí mýliť.

F: A nespýtali ste sa, prečo vás odvolali?

A: Postarali sa o to, aby som sa na príčinu nepýtal. Povedali mi: od 1. októbra musíte prevziať rezort vojnových zajatcov. Bude sa mobilizovať Volkssturm. Prevezmete celý výcvik. Prirodzene, celkom sám. Bola to veľká úloha. Na Slovensku je vraj vojsko, tomu môže veliť aj iný. Navonok to urobili tak, aby to nebolo urážlivé.

Predpokladám, že ste vojak, a pán major to tiež iste pochopí. Bol som často v prvej línii, nešetril som sa. Mnoho dní som bol vpredu, v ohni pechoty, granátov a mìnometov. Bol som aj ľahko zranený. Myslel som si: toto povstanie zničíš čisto vojensky. Keď som bol u Tisu, v záhrade som mu povedal, že ak sa armáda vzdá, nikoho nezajmeme. Napokon som to oznámil aj v letákoch, a mal som vtedy súhlas nitrianskeho biskupa ku všetkým materiálom, ktoré sme zhadzovali. Vtedy som aj presadil, že nepôjdu preč zo Slovenska. Prišiel však rozkaz zhora. Mladé ročníky mali vytvoriť pod vedením slovenských dôstojníkov prápory na kopanie zákopov. Slovenský minister obrany, ktorý sám pochádzal z Nitry, dohovoriť so mnou utvorenie novej slovenskej armády. Ja som mu do jeho vecí nezasahoval. Bol u mňa. Žiadal som od neho len to, aby slovenskí dôstojníci, poddôstojníci a vojaci mali rovnaký plat, ako nemeckí.

F: Prevádzali ste sociálne reformy?

A: Keby na mňa boli útočili, bol by som sa musel spolu so svojimi 2800 mužmi nechať zabiť, a nemohol by som sa brániť.

F: To zhadzovanie letákov ste mali dohovorené s Tisom?

A: Áno, väčšinu letákov dal zhodiť Tiso.

F: A on napísal aj texty?

A: Áno.

F: Nenavrhovali ste ich vy?

A: Nie. V jednom letáku sa hovorilo o tom, a to som mu dal aj písomne — bude to ešte v spisoch, tie sa asi ešte všetky zachovali — že sa zasadím u Adolfa Hitlera o to, aby sa zo slovenských jednotiek aj napriek vydaným rozkazom utvorili pracovné divízie.

F: Čo sa stalo s tými, ktorých ste zajali?

A: V tom čase, keď som bol tam, nezajali sme mnohých. Zajatci boli bez výnimky prepustení. Nerobila sa nijaká výnimka, či to boli zajatci alebo prebehľáci. Prichádzali väčšinou večer. Vtedy sa to dá ťažko rozoznať.

F: Kde ste mali svoj štáb?

A: V Bratislave. V budove, ktorú zariadilo vyslanectvo. Bola tam knižnica.

F: Načo ste boli v Nitre u biskupa?

A: Lebo som chcel, aby sme boli jednotní. A preto, lebo som bol toho názoru, že povstanie na Slovensku bolo inšpirované z Ruska. A preto som sa spoliehal na jeho podporu.

F: Sľúbil vám podporu?

A: Vlastne nie. V takej forme som to ani nežiadal. Prosil som ho, aby ma ihneď vrozumel, keby počul o niečom, čo by mohlo z nemeckej strany — aj zo strany mojich vojakov — narušiť dobrý vzájomný vzťah.

F: Čo povedal?

A: Sľúbil to celkom naisto.

F: Nepovedal, že bude pôsobiť v takom zmysle na povstalcov?

⁸ Porov. výpoveď H. Höfleho, dokument čís. 587.

A: Nechal som ho, aby to sám uvážil, ale nežiadal som to.

F: Nežiadali ste, aby napísal pastiersky list proti povstalcom?

A: Nie. To môžem povedať celkom určite. To nie je môj spôsob.

F: Čo chceli povstalci?

A: To neviem ani dodnes. Kým som bol tam, neboli jednomyseľní.

F: Bola to česká záležitosť?

A: Bolo tam viac skupín. Podľa hlásení, ktoré som dostal, bola tam jedna čisto česká skupina, jedna slovenská skupina, na čele ktorej stál údajne Čatloš. Nevieam, či je to pravda. A jedna ruská skupina. Ruská skupina bola najaktívnejšia, odhodlane bojovala, bola zásobovaná a podporovaná z Ruska a boli tam aj ľudia z prvej juhoslovanskej divízie, ktorí boli v Rusku zajatí.

Čo ako ma to mrzí, ale v presile bol protivník, a nie ja. Musím povedať, že moje letáky zhadzovali dva „Storchy“. Mal som jednu leteckú peruť na zvláštne použitie 7. Bola k dispozícii Himmlerovi. Bolo to 9 Me 9 v Piešťanoch a z tých mi 8 alebo 9 zničili.

F: Kto?

A: Povstalecké lietadlo.

F: Kto bombardoval budovu rozhlasu v Banskej Bystrici?

A: Tá nebola bombardovaná.

F: Vari to urobili povstalci? Bola bombardovaná 7. septembra. Neviete o tom nič?

A: Ja som mal len peruť na zvláštne použitie 7. V tej neboli nijaké bombardéry. Boli to stíhačky a lietadlá na rušivé lety. A tie boli všetky zostrelené asi práve v tom čase — nemôžem povedať presne kedy — raz na obed, keď boli veľmi neopatrni.

F: Vy ste nemali lietadlá?

A: Len tých dvoch „Storchov“. A potom som mal ešte jednu „Weihe“. Ale že by mohla bombardovať, o tom nemôže byť ani reči. To počujem prvý raz.

F: Hlásili to na hlavné veliteľstvo wehrmachtu (OKW).

A: Ale nie ja. To nebolo moje hlásenie.

F: Zpráva OKW uvádza: „Hlavný veliteľ v Československu hlási, že Banská Bystrica bola bombardovaná.“

A: To je vylúčené. Ak sa dobre pamätám, Slovensko sa v správach wehrmachtu vôbec neuvádzalo. Slovensko sa spomenulo, až keď už bolo po všetkom. A vtedy sa uvádzalo len toľko: Povstanie, ktoré vypuklo na Slovensku, bolo porazené. Ale to až vtedy, keď už bolo po všetkom. Nie skôr. Tá druhá zpráva nemôže súhlasiť. Poviem vám niečo, keby som mal k dispozícii bombardovaciu peruť, tak by som nebombardoval Banskú Bystricu, ale bol by som dal rozkaz bombardovať zvolenské letisko. Podľa jednej telefonickkej zprávy — neviem od koho, ale mohla pochádzať od armádnej skupiny Heinrici — bolo totiž vo Zvolene krátko pred mojím odvolaním 42 lietadiel.

F: Kde?

A: Na zvolenskom letisku. Potvrdila to letecká snímka a dostal som o tom aj zprávy, pravda, tie počet lietadiel fantasticky nadsadili.

F: Po odchode ste v Berlíne nepodali zprávu o situácii? Nepovedali ste, že Hubicki nevyhovuje?

A: Povedal som, že na Slovensku treba dosiahnuť úplne jasné veliteľské pomery. Že Hubicki sa musí podriaďiť nemeckému generálovi a že za vedenie vojny musí byť zodpovedný jedine generál. Je celkom nemysliteľné, aby boli vedľa seba dvaja generáli, z ktorých jeden dostáva rozkazy od Himmlera a druhý od Keitela.

F: Aký bol váš vzťah k Witiskovi?

A: Hlásil sa u mňa. Nemať k dispozícii nijakých ľudí. Dohodli sme sa, že mi nebude robiť hlúposti s pohotovostnými oddielmi. Že ich nepotrebujem a nechcem. A že ak k niečomu dôjde, tak sa to musí dohodnúť aj s Tisom. Mal som jedného sudcu z najvyššieho súdu SS. Mohol začať svoju činnosť.

- F: Witiska robil rozsudky?
 A: Ja som ich nevidel.
 F: Vo vašom období proti Čechom a židom.
 A: Nie. Keby bolo niečo bývalo proti Čechom a židom, musel by som o tom vedieť. Sú veci, o ktorých sa buď vie, alebo nevie.
 F: Vy to neviete?
 A: O tom určite neviem. V tom čase proti Čechom a židom určite nič nebolo.
 F: A čo viete o Eppenauerovi? Zúčastnil sa na tom?
 A: Áno.
 F: Patril do vášho štábu? Šiel s vami na Slovensko? Akú mal funkciu?
 A: Patril do I. A.
 F: Čo to znamená?
 A: To bolo operatívne oddelenie.
 F: Čo vlastne robil, keď bol u vás?
 A: Zúčastňoval sa na poradách ako príslušník operatívneho oddelenia.
 F: Zúčastnil sa na všetkých poradiach, ktoré ste spomínali, na všetkých dôležitých poradiach?
 A: K Tisovi som ho so sebou nevezal.
 F: S celkovou situáciou bol práve tak dobre oboznámený ako vy?
 A: Nie.
 F: Nemusel byť ako I. A.?
 A: Nie, dostával hlásenia.
 F: Ale musel predsa poznať súvislosti s ostatnými opatreniami.
 A: Iste vedel veľa, ale nie všetko. Nezúčastňoval sa na konferenciách, kde boli generáli. Takmer každý deň bola porada o situácii.
 F: Kto bol obersturmführer Tomser?
 A: Ten prevzal neskôr oddiel, bezpečnostný oddiel východne od Nitry.
 F: Prišiel oddiel Dirlewanger v čase, keď ste tam boli vy?
 A: Nie.
 F: Určite nie?
 A: Nie, bol nasadený do boja pri Varšave.
 F: Kto ho poslal na Slovensko?
 A: Určite sám Himmler. V tom som si celkom istý. Bolo z toho veľké dopisovanie. Höfle to nechcel.
 F: Bola v tom čase niekde na území Slovenska pohotovostná skupina H?
 A: Ale nie pod mojím velením.
 F: Vedeli ste, kde je táto pohotovostná skupina a aká je jej činnosť?
 A: Kým som bol tam, nie. Pohotovostnú skupinu poznám len z Hlavného úradu ríšskej bezpečnosti. Bola to jediná skupina. Hlavný úrad ríšskej bezpečnosti nemal ľudí.
 F: Bola tam pohotovostná skupina pluku Brandenburg alebo Hlavného úradu ríšskej bezpečnosti?
 A: Nie.
 F: Ako sa volal veliteľ pancierovej divízie Tatra?
 A: Löper.
 F: Prečo ste žiadali, aby bol Löper preložený?
 A: Pretože nemal veliteľské schopnosti, z čisto vojenských príčin. My sme ťažko krvácali a jemu bolo všetko jedno.
 F: Povedzte mi ešte raz, nevedeli ste, že na Slovensku boli pohotovostné skupiny?
 A: Keď som tam bol ja, neboli na Slovensku pohotovostné skupiny.
 F: Ak tam predsa boli, tak teda museli byť ilegálne. Ale v samotnej Bratislave bola pohotovostná skupina dokonca už 2. septembra.
 A: Možno myslíte Witisku. On bol len policajný atašé a jeho štáb tvorili traja až štyria ľudia.

F: Čo viete o „Sonderbehandlungen“, ktoré sa prevádzali na Slovensku? Viete, 1141
čo to je?

A: Nie.

F: Počujete to prvý raz?

A: Áno. [Sic!]

F: V akom pomere ste boli k Himmlerovi?

A: Bol som náčelníkom hlavného úradu SS.

F: Bol váš vzťah k nemu priateľský?

A: Myslel som, že rovnaký ako u ostatných. Bol to vzťah osobnej oddanosti, ktorá bola jednostranná.

F: Nemali ste k nemu dobrý vzťah?

A: Bol som náčelníkom jeho hlavného úradu. Častejšie som zažiadal o uvoľnenie, ale nikdy k tomu nedošlo. Himmler nemal vôbec nijakého priateľa. Všetkých vzájomne podpichoval.

F: Aký mal Höfle vzťah k Himmlerovi?

A: Poznali sa už predtým. Höfle bol dôstojníkom bavorského generálneho štábu. Preto ho Himmler povolal. Aký bol ich osobný vzťah a kedy vznikol, to neviem. Rozhodne Höfleho povolal Himmler. Höfleho si priamo vyžiadali.

F: Nechválil Himmler pred vami Höfleho?

A: Isteže. Hovoril, že Höfleho pozná dávno a že je to vynikajúci muž. Po udalostiach na Slovensku bol medzi Höflem a Himmlerom napätý vzťah.

F: Prvý deň ste boli predstavený predsedovi vlády dr. Tisovi?

A: Áno.

F: Aký dojem na vás urobil?

A: Veľmi, veľmi dobrý.

F: Slúbil vám všetko, čo sa týkalo nemecko-slovenskej spolupráce?

A: Mal som dojem, že v osobe dr. Tisu som našiel vreľého priateľa Nemecka. A myslím, že aj on mal o mne dojem, že som vreľým priateľom slovenského národa. Myslím, že som ho nesklamal.

F: A Gašpar, tlačový šéf?

A: Toho nepoznám, to je vec Zahraničného úradu.

F: Vy ste podali sťažnosť na Ludina?

A: Prečo?

F: Že bol na Slovensku a nestaral sa o povstanie.

A: Táto sťažnosť nevzišla odo mňa, ale prišla zhora. [...] ⁹

AMS Praha. Nár. súd Bratislava. Onkud 6/46, Tiso a spol., zv. 6. Originál. Strojopis, originál. (Z nemčiny preložila HT.)

1947, február 6.—7. Bratislava. — Zo zápisnice spísanej s J. Turancom pred obžalobcom pri Národnom súde v trestnej veci proti Tisovi a spol.

[...] ¹

Až do 29. augusta 1944 nevedel som nič o prípravách vojenského povstania na Slovensku. Pplk. Goliana som si sám vybral za náčelníka svojho štábu proti vóli

⁹ Nasleduje záverečná prísaha a podpisy.

¹ V prvej časti zápisnice, spísanej 5. a 6. 2. 1947, opisuje Turanec na 8 stránkach svoju činnosť v rokoch 1939—1943, najmä udalosti z nasadenia slovenských jednotiek na východnom fronte.